

Пояснювальна записка

Реалізуючи самоосвітню проблему „Впровадження компетентнісно-орієнтованого підходу до навчально-виховного процесу, спрямованого на систематичне формування життєвої компетенції учнів, їх уміння успішно розв’язувати проблеми життя”, автори пропонують для осмислення своє бачення формування освітніх компетенцій.

Виходячи з того, що концептуальною основою сучасної педагогіки є те, що людина – це особистість, яка подану інформацію пропускає не тільки через розум, а й уяву та душу. Ми сподіваємося, що запропоновані завдання допоможуть у формуванні орфографічних, пунктуаційних та мовленнєвих компетентностей учнів.

Час потребує нового підходу до змісту та форми індивідуальної роботи з текстом, тому нас привабив текстуальний підхід до вивчення української мови, тому ми звернулися до самодиктантів. Обираючи тексти для роботи, ми звертали увагу на проблеми морального виховання. Тому завдання не тільки формують орфографічні та пунктуаційні навички учнів, а й сприяють розвитку зв’язного мовлення, критичного мислення, що, на нашу думку, є підставою для всебічного розвитку особистості.

Досвід показав, що використання самодиктантів сприяє розвитку вміння застосовувати свої знання на практиці.

Для завдань використані уривки з творів усної народної творчості та класиків української літератури І. Франка, В. Винниченка, А. Тесленка, Л. Смілянського, Є. Гуцала, М. Коцюбинського.

Диктант № 1

„Названий батько”

А три брати ж(и,е)вуть. Старший брат так заб(а,о)гатів що вже будинки собі п(о,а)мурував ч(е,и)рвін(ь)ці склада(е,є) та тільки про те й дума(є,є) як би то (йо,є)му тих ч(е,и)рвін(ь)ців (най)більше настягати а щоб убогому чоловікові доп(о,а)м(а,о)гти, то того й (не)згадує — дуже скупий був. С(е,и)редній брат теж заб(а, о)гатів. Стали (на)його наймити р(а,о)бити а сам він тільки лежит(ь), їсть п(', ь)є та порядок дає. (Най)мен(ь)ший так собі ж(е,и)ве: коли що дома є, то й з людьми поділит(ь)ся, а як нема, то й так собі пр(а,о)живе.

Завдання

1. Виписати з тексту три словосполучення, визначити головне і залежне слово.
2. Продовжити казку.

Диктант № 2

„Мудра дівчина”

Було собі два брати —(а,о)дин убогий а другий б(а,о)гатий. От б(о,а)гатий колись ізл(о,а)скавився над бідним, що (не)має той ні ло(ш,ж)ки молока дітям, та й дав йому дійну к(а,о)рову, каже

Потроху відробиш(ь) м(е,и)ні за неї.

Бідний брат відр(о,а)бляв потроху а далі тому б(о,а)гачеві шкода стало к(о,а)рови він і каже вбог(о,а)му братові

Віддай м(и,е)ні к(о,а)рову назад!

Той каже

Брате! Я ж тобі (за)неї відр(о,а)бив!

— Що ти там відробив,— як кіт наплакав тієї р(а,о)боти було а то таки к(а,о)рова!

Віддай!

Бідному стало жалко своєї праці, не схотів віддати. Пішли вони п(а,о)зиватися до пана.

Завдання

1. Виписати з тексту три словосполучення, визначити головне і залежне слово.
2. Продовжити речення: „Я вважаю дівчину мудрою, бо...”

Диктант № 3

„Мудра дівчина”

Пішов батько, купив ж(е,и)вого зайця. А Маруся (о,а)дну ногу вбула в драний ч(е,и)р(и,е)вик а друга боса. Тоді піймала г(а,о)р(о,а)бця, взяла (г,г)ринджоли запрягла (в)них цапа. От (в,у)зяла зайц(а,я) під руку, одну ногу п(о,а)став(е,и)ла в санчата а другою по шляху ступає — (а,о)дну ногу цап в(и,е)зе а другою йде. Пр(е,и)ходить отак до пана (в)двір а пан як побачив, що вона так іде та й каже своїм слугам Приц(ь)куйте її с(а,о)баками!

Ті як прицькували її с(о,а)баками а в(о,а)на й випустила їм зайц(я,а). С(а,о)баки п(о,а)гнались за зайцем а її п(а,о)кинули.

Завдання

1. Виписати з тексту три словосполучення, визначити головне і залежне слово.
2. Продовжити речення: „Казка „Мудра дівчина” навчила мене тому, що ...”

Диктант № 4

І. Франко „Фарбований Лис”

Але (не)всти(г,х) він д(о, а)бі(х,г)ти до т(а,о)рговиці коли (є,йо)му (на)стрічу біжить пес (з)іншого боку надбіга(є,є) другий, там видить *трет(є,ьо)го*. Псів уже наш (м,М)икита (не)здурить. Зараз занюхали хто він загарч(я,а)ли та й як не кинут(ь)ся до н(є,ьо)го! Господи яке страхі(т,т)я! Наш (м,М)икита скрути(ф,в)ся, мов муха в окропі: що тут р(а,о)бити? Куди дітися? Недовго думаюч(і,и), він шмигнув у найбли(жч,щ)і (а,о)творені сіни а з сіней на подвір(ь,')я. Сховався тут і роздивляєт(ь)ся, куди б то сх(о,а)ватися а сам (над)слуху(є,є), чи не біжать пси. Бачить (л,Л)ис, що на *подвір(ь,')ї* в куті стоїть якась діжа. От він, (не)довго думаюч(і,и), скік у діжу та й схова(ф,в)ся.

Завдання

1. Яким був насправді Лис Микита і чому йому вдалося обдурити звірів і стати їхнім царем?
2. Скласти план до казки.
3. Зробити фонетичну транскрипцію виділених слів.

Диктант № 5

„М. Коцюбинський „Ялинка”

Настав (с,С)вятий веч(и,і)р.

В (Я,я)кимовій хаті к(и,е)піла р(а,о)бота. (В)п(і,е)чі трі(шч,щ)ав в(о,а)гонь та сичав бор(щ,шч). (А,О)лена, мати Василькова, крутила г(а,о)лубці на в(и,е)черю. Василько с(е,и)дів долі та м(ь,')яв мак до куті. Василькові було літ дв(е,а)на(д)цять. Він був (най)старший у сім(ь,')ї. Василько м(ь,')яв мак і все поглядав то на дв(у,о)х с(и,е)стричок що гралися (з,с) котом то на батька що с(е,и)дів на полу, сх(е,и)ливши голову. Чого батько журят(ь)(ся, ця)? думав він. Чи того, що (не)здужають, чи того що нема грошей викупити від шевця мамині чоботи? Рипнули двері. В хату (у, в)війшов якийсь чоловік.

Завдання

1. Гронування (асоціації зі словом сніг).
2. Закінчити речення: „Я вважаю, що батько Василька вчинив правильно/ неправильно тому, що ...”

Диктант № 6

„М. Коцюбинський „Ялинка”

(В)лісі п(о,а)сут(е,и)ніло. Настав веч(е,і)р. Василько їха(ф,в) лісом коні глиб(а,о)ко пор(е,и)нали в сніг і ледве-ледве пер(и,е)ступали (з)(ноги)(на)(ногу). Василько незабаром п(а,о)мітив що він їде не д(а,о)рогою, а так, лісом, (на)вмання. Він став. Треба конче знайти д(о,а)рогу п(а,о)дума(в,ф) Василько. Вернись назад до саней і звідти п(а,о)їду (на)впростець дорогою. Він пов(и,е)рнув коні і п(о,а)їхав назад. Довго їхав (в,В)асилько проти вітру та снігу а саней (не)було. Я десь узяв дуже соб, а треба трохи цабе п(о,а)думав він і п(а,о)вернув (у)(ліво)(руч).

(У)лісі зовсім ст.(е,и)мніло. (На)з(и,е)млі і (в)повітрі білів сні(х,г) та манячили цупкі, замерзлі стовбури д(и,е)рев, закур(е,и)них снігом.

Завдання

1. Гронування (асоціації зі словом ліс).
2. Закінчити речення: „Василько навчив мене тому, що...”

Диктант № 7

А. Тесленко „Школяр”

(На)другу ос(і,е)нь (в,у)чит(и,е)ль п(и,е)р(е,и)йшов у друге с(е,и)ло. Одного дня, ро(с,з)пусти(ф,в)ши школярі(в,ф), він в(и,е)рнувся (у)св(а,о)ю хату, сів о(т,д)почити. Наступав х(о,а)лодний та сумний осі(нн,н)ій веч(і,е)р. (На)дворі (не)года до(щ,шч) а в хаті в учит(и,е)ля тепло й пр(и,е)вітно. Кни(ж,ш)ки ря(т,д)ками стоять (на)поличках (на)столі ясно г(а,о)рить лампа. Стомлю(н, нн)ий (у,в)читель довго ходив (по)хаті, часами зуп(е,и)нявся коло вікна, прислухався, як гуде й завиває вітер як дощ поро(щ,шч)ить по вікнах; далі сів за кни(ш,ж)ку, чита. Трохи (з,с)годом чу(є,е)— щось грюкнуло (у)пр(и,е)хожій, забалакало. О(д,т)хиля(є,е) двері, а(ж,ш) коло п(о,а)рога старець сивий стоїть руку простяга(є,е). Коло гру(б,п)ки хлопчик-поводир трет(ь)(ся,ця), теплого міс(ь)ця шука(є,е), обірваний такий та трусит(ь)(ся,ця) так. Пр(и,е)дивляєт(ь)(ся,ця) вчитель до хлопчика... Зна(йо,ё)ме (щ,ш)ось: ч(ю,у)бок куч(е,и)рями, (щ,ш)іч(ь)ки кругленькі...

Завдання

1. Яку роль відіграв учитель в житті хлопчика?
2. Закінчити речення: „Миколка не міг ходити до школи і став поводитирем тому, що ...”

Диктант № 8

В. Винниченко „Федько-халамидник”

Настала в(е,и)сна. Сні(г,х) зр(о,а)бився жовтий (й,і) брудний а лі(д,т) (на)річ(ь)ці такий, як вимоч(и,е)(н,нн)ий цукор. Потім почали текти річеч(ь)ки по вулиц(а,я)х і стала парувати з(и,е)мля на со(л)нці.

Раз (під)вечір (С,с)т(ь,є)пка, Грицик, Спірка та ін(ш,щ)і хлопці пускали к(а,о)рабл(і,и)ки (по)вулиці.

У цей час вийшов Толя на (г,г)анок (й,і) дивився (на)них. Він сам (не)пускав, бо (є,йо)му строго заб(а,о)роне(нн,н)о було гратися з вул.(е,и)чними хлопц(а,я)ми але стояти на (г,г)анку можна було.

Раптом зві(т,д)кись пр(е,и)йшов Фе(т,д)ько. К(о,а)жушок (є,йо)го був весь мокрий, чобі(д,т)ки а(ш,ж) пор(и,е)жіли о(т,д) в(а,о)ди, шапка в болоті. Але він весь сяяв і махав вел(и,е)че(с,з)ною палицею, яка була (в)дво(е,є) більша за н(є,ьо)го.

Завдання

1. Закінчити речення: „Мені подобається Федько/ Толя тому, що ...”
2. „Оповідання вчить нас тому, що треба...”

Диктант № 9
Л. Смілянський „Лідер”

...голу(п,б) бе(з,с)порадно л(е,и)жав (на)боці, ро(з,с)чепірівши крило, ніби вкр(е,и)вався ним. Діти нам(а,о)стили птахові м(ь,')яку постіль з вати у старій карто(н,нн)ій коро(п,б)ці (с,з)під взу(тт.,т)я і поставили біля (ч,Ч)убар(и,е)кового лі(ж,ш)ка. Коли вони пішли, (с,С)т(и,е)панко сів біля к(а,о)ро(п,б)ки долі і тр(и,е)вожно стежив за диха(нн,н)ям птаха. Очі в голуба були запл.(у,ю)(шч,щ)ені, боки то здіймалися, то западали. На зламаному дз(ё,ьо)бі зак(е,и)піла кров.

Ст(и,е)панко дмухав на голуба і знаходив під пір('ь)ям сліди кі(х,г)тів. Тоді він ро(с,з)шукав пляшеч(ь)ку з зеленкою і помастив ранки. Голу(п,б) увесь вкри(ф,в)ся з(и,е)леними плямами. Та важливо було те що він жив, хоч і (с,з)давалося хв.(е,и)линами що помира(е,є)...

Завдання

1. Закінчити речення: „Степанко врятував птаха тому, що...”
2. Яку помилку зробив Степанко?

Диктант № 10

Є. Гуцало „Лось”

(С,з)першу діти (не)знали, як до лося пі(д,т)ступити, щоб (й,)і самим (не)пр(а,о)валитись. Але старший брат був ро(з,с)судл(и,е)вий та ві(т,д)важний, і с(а,о)кира в його руках (не)закуняла. Він (в,у)зявся рубати лі(т,д), прокладаюч(і,и) хід до бер(е,и)га а моло(т,д)ший тупцяв біля н(є,ьо)го і, не знаюч(и,і), чим допомо(х,г)ти, тільки зітхав та (не)терпляче бив с(и,е)бе долонями (по)сте(х,г)нах і (по)боках. Лось (не)боявся людей. Він стежив за їхн(є,ьо)ю р(о,а)ботою, і по (є,йо)го тілу (час)(од)(часу) пр(а,о)бігали др(е,и)жаки, ніби (йо,є)му було дуже моро(з,с)ко або ж знову хотів (з,с)пробувати виск(а,о)чити, але сили п(а,о)кинули (є,йо)го. Мабу(д,т)ь, він (з,с)початку нічого (не)розумів у тій р(о,а)боті, та коли канал ще більше наблизився (до)бер(и,е)га, його очі засв(е,і)тилися тямою, і тепер поводився смирно, вже (не)кидався, а тільки ч(е,и)кав.

Завдання

1. Скласти діалог про історію лося.
2. Закінчити речення: „Хлопці виявили такі риси вдачі при рятуванні тварини як ...”

